

Posljednji rad u zborniku je članak *Germanizmi i anglizmi u govoru zelinskih osnovnoškolaca* (329-364) autorice Lidije Bistrički. Budući da se grad Sv. Ivan Zelina s okolicom nalazi na području mnogih jezičnih utjecaja, autorica je na temelju rezultata ispitivanja provedenoga među zelinskim učenicima iz OŠ Dragutina Domjanića prikazala u kolikoj mjeri i kada učenici koriste posuđenice, koliko ih razumiju te zamjećuju li ih u govoru starijih.

Zbornik radova *Sveti Ivan Zelina – povijest i kultura* značajan je prilog poznavanju dosad manje obrađenih tema vezanih za zelinski kraj. Po svojoj kvaliteti istraživanja izložena u njemu kvaletetno zaokružuju sliku o različitim aspektima povijesti Sv. Ivana Zeline, otvarajući i brojna nova pitanja, pa će njihova prezentacija javnosti zasigurno dati poticaj i uporište za daljnje istraživanje zelinske, ali i pokretanje sličnih istraživanja u drugim manjim sredinama.

Ana Jura

Dominikanci u Hrvatskoj, ur. Igor Fisković, Galerija Klovićevi dvori – Hrvatska dominikanska provincija, Zagreb 2011., 534 str.

Opsežna, luksuzno opremljena monografija *Dominikanci u Hrvatskoj* nastala je kao rezultat velike istoimene izložbe održane od 20. prosinca 2007. do 30. ožujka 2008. u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu te u svoje temeljne dvije cjeline sadrži opsežne uvodne tekstove i katalog poredan prema pojedinim umjetnostima zastupljenim na izložbi.

Monografija započinje uvodnim tekstom začetnice izložbe Vesne Kusin *Duhovnost "otvorenih očiju"* (8-9), a nastavlja se tekstovima Franje Šanjeka (11-30), u kojima se pregledno iznosi povijesni razvoj djelovanja dominikanskoga reda na hrvatskom prostoru od 13. do 21. stoljeća. Osnovnome tekstu ovdje je priložena kronološka tablica koja usporedno prati temeljna zbivanja iz povijesti dominikanaca na tlu Hrvatske te u Europi i svijetu.

Slijedi jedanaest uvodnih tekstova u kojima se iz pera vrsnih znalaca pojedinih umjetnosti (likovna umjetnost, književnost, glazba) predstavljaju temeljni doprinosi dominikanaca hrvatskoj kulturnoj baštini. Ovaj blok započinje tekstom Diane Vukičević-Samardžija, *Dominikanci u kontinentalnoj Hrvatskoj* (31-52), u kojemu se razmatra osnutak prvih samostana dominikanaca na hrvatskome sjeveru (Zagreb, Čazma, Bihać, Jastrebarsko, Virovitica, Požega i dr.), ukazuje na djelovanje zagrebačkoga biskupa-dominikanca Augustina Kažotića, utvrđuju lokacije i arhitektonski izgled pojedinih samostanskih zdanja te napominje da se, na žalost, na ovim prostorima gotovo ništa nije sačuvalo od inventara i crkvene opreme.

Opsežan rad Igora Fiskovića *Dominikanski spomenici starijeg doba u jadranskoj Hrvatskoj* (53-118) bavi se razmještajem dominikanskih postaja unutar urbanističkih jezgri pojedinih gradova, standardizacijom i individualnim osobitostima graditeljskih komponenata, kao i utjecajima sa Zapada u doba *trecenta*. Autor se, nadalje, posebno osvrće na graditeljska obilježja dominikanskog samostana u Dubrovniku, ukratko razmatra slikarsku baštinu i ikonografske teme te naposljetku u završnom osvrtu ukazuje na stanje očuvanosti dominikanskih kompleksa (u odnosu na njihovu izvornu izvedbu) duž hrvatskog Jadrana.

Slikarstvo u crkvama dominikanskoga reda u Dalmaciji od 1300. do 1520. godine tema je rada Zoraide Demori Staničić (119-128), a kao vodeća djela autorica izdvaja slikarske uratke Nikole Božidarevića i Mihajla Hamzića. Autorica drži da je onodobno slikarstvo u dominikanskim samostanima u Dalmaciji obilježeno i općom i zajedničkom koherentnošću: gotičkog stila domaćih radionica i mletačkih majstora 14. i prve polovice 15. stoljeća te usko lokalizirane renesanse "dubrovačke slikarske škole" s kraja 15. i početka 16. stoljeća. Tematski se na ovaj

rad nastavlja tekst Radoslava Tomića *Slikarstvo i skulptura u dominikanskim crkvama Dalmacije od 16. do 19. stoljeća* (129-160). Utvrđuje se da od 16. stoljeća započinje intenzivna kupnja djela umjetnika s Apeninskoga poluotoka, navode pribavljena djela "omiljenog slikara za naručitelje iz periferije" Girolama da Santacrocea, zatim Jacopa Palme Mlađeg i Mateja Pončuna, ali i velikana poput Tiziana i Tintoretta. Uz osvrt na izvedbe drvenih i mramornih oltara, autor pozornost poklanja i ulozi naručitelja pribavljenih umjetnina.

Ana Marinković autorica je teksta *Kultovi dominikanskih svetaca i njihova ikonografija do Tridentskog koncila* (161-180). Razmatraju se prve dominikanske zajednice na našim prostorima i njihovi kultovi (sv. Nikola, Bogorodica, sv. Magdalena i drugi), prodor novih svetaca u doba reforme Reda koncem 14. i tijekom 15. stoljeća te posebna pozornost pridaje ikonografiji gotičkih i ranorenesansnih prikaza svetaca dominikanske provenijencije. U radu Sanje Cvetnić *Dominikanci i njihova ikonografija nakon Tridentskoga koncila* (181-202) prati se isprepletenost ikonografije i vjerske prakse, važnost teološke tradicije te uloga bratovština kao promotora ikonografskih obrazaca i pobožnosti. Značajan dio rada odnosi se na razmatranje kulta Bogorodice Ružarija, kao i na likovnu preobrazbu "starih" svetaca u duhu posttridentskih naputaka.

Karmen Gagro u tekstu *Predmeti zlatarstva u dominikanskom samostanu u Dubrovniku* (203-218) donosi pregled relikvijara, liturgijskih predmeta i zavjetnog nakita iz muzejske postave dubrovačkoga samostana sv. Dominika. Slijedi prilog Jelene Ivoš, u kojemu je težište autoričina zanimanja usmjereno na *Liturgijsko ruho dominikanskih samostana u Hrvatskoj* (219-228), dočim rad Rozane Vojvoda pokazuje kakvi su *Iluminirani rukopisi samostana sv. Dominika u Dubrovniku* (229-234).

U poglavlju *Dominikanci i glazba* (235-244) zastupljena su dva autora. U prvome tekstu Hana Breko Kustura ukazuje na važnost rukopisnog kodeksa s napjevima i molitvama u muzeju dominikanskog samostana u Starome Gradu na Hvaru, a Ennio Stipčević se u pridruženom tekstu bavi glazbenom aktivnošću dominikanaca tijekom 16. i 17. stoljeća. Završno poglavlje, naslovljeno *O najstarijim tiskanim knjigama dominikanskih samostana u Hrvatskoj* (245-256), također je rad dvojice autora. Milan Pelc u prvome tekstu predstavlja inkunabule u više dominikanskih samostana, posebno se pritom obazirući na vlasnike, tiskare, sadržaj, autorstvo, ilustracije te uvez pojedinih prvotisaka. Naposljetku, tema sažetog priloga Bratislava Lučina su Marulićeve knjige u knjižnici dominikanskog samostana u Splitu.

Drugi dio knjige sadrži bogato ilustriran katalog (s opsežnim potpisanim kataloškim jedinicama) izložbe, podijeljen na sljedeće tematske cjeline: *Graditeljstvo* (257-310), *Slikarstvo* (311-374), *Kiparstvo* (375-412), *Zlatarstvo* (413-446), *Paramentika – crkveno ruho* (447-460), *Rukopisi i glazbena baština* (461-482), *Inkunabule* (483-492), *Namještaj* (493-498) i *Baština dominikanaca u kontinentalnoj Hrvatskoj* (499-506). Na kraju se nalazi skupna bibliografija (507-518) i sažeci na engleskom jeziku (519-532).

Više od 500 stranica monografije *Dominikanci u Hrvatskoj* impresivno je djelo koje tekstem i fotografijama zorno posvjedočuje o važnosti i kulturno-umjetničkim prinosima Reda propovjednika na tlu Hrvatske. Velebna graditeljska zdanja, vrhunski slikarski i zlatarski radovi, inkunabule i glazbeni kodeksi predstavljeni su kroz skupne tekstove i kataloške jedinice koje potpisuju istaknuti hrvatski znanstvenici s polja povijesti umjetnosti, književnosti i glazbe. Ovo djelo, kakvo hrvatski dominikanci bez ikakve dvojbe odavno zavrjeđuju, stoga će – osim kao nezaobilazna znanstvena literatura – svakako pronaći i put do šire intelektualne publike.

Lovorka Čoralić